

Sprawozdanie z XVIII Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej *Rozwój człowieka w kontekście przemian cywilizacyjnych*

ANNA CIEŚLIK
KAMILA MADEJA-BIEŃ

Instytut Psychologii
Uniwersytet Wrocławski
Wrocław

W dniach 14–16 czerwca 2009 roku we Wrocławiu odbyła się XVIII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Rozwój człowieka w kontekście przemian cywilizacyjnych”, zorganizowana przez Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Sekcję Psychologii Rozwojowej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele reprezentujący różne placówki i dyscypliny z kraju i zagranicy, co pozwoliło na interdyscyplinarne spojrzenie na problematykę rozwoju człowieka oraz ujęcie problemu z wielu perspektyw, jak również położenie nacisku na odmienne aspekty zagadnienia. Fakt ten umożliwił spełnienie celu konferencji, którym była wymiana myśli na temat psychologicznych aspektów przemian cywilizacyjnych.

Jak sugerował tytuł konferencji, przedmiotem przedsięwzięcia stała się rekonstrukcja myśli psychologii rozwojowej, której zadaniem w XXI wieku jest pomoc człowiekowi w adaptacji do nieprzerwanie zmieniającego się świata. Współczesność, która charakteryzuje się kompresją czasoprzestrzeni, zacieraaniem się granic językowych i kulturowych, stawia nowe wyzwania przed psychologami rozwojowymi, pedagogami, nauczycielami. Powstają nowe paradygmaty kształcenia i wychowania, które wymagają wprowadzania nowych metod nauczania i łączenia ich

ze starymi, tradycyjnymi narzędziami wychowawczymi. To wszystko sprawia, że istnieje potrzeba odświeżenia i ponownego spojrzenia na dorobek psychologii rozwoju człowieka we wszystkich jej aspektach zarówno teoretycznych, jak i praktycznych, co też stało się właśnie przedmiotem rozważań owej konferencji.

Pierwszy dzień konferencji rozpoczął się sesją plenarną, którą otworzyła dyrektor Instytutu Psychologii **dr hab. Anna Oleszkowicz**. Przewodnicząca Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP **prof. Maria Kielar-Turska**, otwierając konferencję, zauważyła między innymi, że „Pod wpływem dokonywania się jednocześnie wielu przemian cywilizacyjnych przestrzeń świata skurczyła się, a czas zmienił tempo i rytm. Można powiedzieć, że ludzie w XXI wieku żyją w innej przestrzeni i w innym czasie. Człowiek stał się obywatelem świata; koczownikiem zmieniającym często miejsce, do którego nie przywiązuje się. [...] W epoce przemian cywilizacyjnych szczególnie cenne okazały się wytwory ludzkiego umysłu i osobowości, takie jak: wiedza, indywidualność, relatywizm, otwartość, umiejętność podwójnego kodowania. Wiedza stała się głównym środkiem produkcji. Dlatego wiele osób zajmuje się tworzeniem, organizowaniem, przechowywaniem i praktycznym wykorzystywaniem wiedzy”. Zwróciła uwagę, że pokolenie przełomu XX i XXI wieku

zostało ukształtowane pod wpływem nowych technologii; można powiedzieć, że nowa kultura stworzyła nowego człowieka. Przewodnicząca, kończąc przemówienie wprowadzające, życzyła uczestnikom konferencji udanych rozmów na temat rozwijającego się człowieka w epoce nadal gigantycznych cywilizacyjnych przemian.

Sesję plenarną uświetniły referaty wygłoszone przez takie osobistości, jak: prof. Michael Berzonsky ze State University of New York At Cortland (*Identity formation in the contemporary world: some challenges and problems*), **prof. UWr dr hab. Maria Strąs-Romanowska** z Instytutu Psychologii UWr (*Drogi i bezdroża rozwoju człowieka w późnej dorosłości*), **prof. Hanna Liberska** z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (*Perspektywy temporalne współczesnej młodości – przeobrażenia, konteksty*). Drugiego dnia wykład plenarny wygłosiła **dr hab. Dorota Turska** z Instytutu Psychologii UMCS w Lublinie (*Edukacja podporządkowana egzaminom zewnętrznym. „Nie dla życia, lecz dla testów uczymy się?”*), zaś trzeciego dnia autorką wykładu plenarnego była **dr hab. Wanda Zagórska** z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (*Odzyskać Mythos „utracony”. Integracja osobowa z perspektywy dychotomii ludzkiego poznania*). Jakość wystąpień plenarnych, otwierających konferencję, i waga poruszanych problemów wysoko postawiły naukową poprzeczkę. Autorzy wykładów plenarnych akcentowali aksjologiczne, metodologiczne oraz praktyczne aspekty wspomagania rozwoju człowieka w ciągu życia. Podkreślano znaczenie przemian kulturowych i społecznych i ich wpływ na rozwój człowieka na różnych etapach jego życia, a także związane z tym nowe wyzwania edukacyjne, które powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w reformie systemu szkolnictwa, aby lepiej odpowiadać wyzwaniom adaptacyjnym ponowoczesnego świata.

Podczas dwóch dni konferencji odbyło się 16 równoległych sesji referatów (w tym cztery sympozja dyskusyjne) oraz pięć sesji plakatowych, na których przedstawiono i omówiono łącznie 43 plakaty.

Rozwojowi poznawczo-językowemu było poświęcone pierwsze sympozjum (*Poznawcze i językowe problemy funkcjonowania człowieka XXI wieku*) prowadzone przez przewodniczącą Marię Kielar-Turską oraz dyskutanta S. Frydrychowicza. Podczas tej sesji omówiono zmiany językowe zachodzące na przestrzeni ostatnich dekad. M. Bazak kontynuowała myśl zapoczątkowaną na otwarciu konferencji przez Marię Kielar-Turską, podnosząc konieczność kształcenia u współczesnego człowieka tak zwanych funkcji zarządzających, dzięki którym możliwe staje się sprostanie wymaganiom stawianym przez świat doby szybkich zmian cywilizacyjnych. A. Białek w swoim referacie poruszył kwestię tworzenia tożsamości jednostkowej i społecznej w kontekście hybrydyzacji kultury. Hybrydyzacja czy też kreolizacja oznacza budowanie kultury na bazie różnorodności i mieszania różnych elementów, co odzwierciedla się w języku, a w konsekwencji w procesie tworzenia tożsamości wielorakiej.

Sympozjum drugie (*Rodzinne uwarunkowania dystrybucji zasobów adaptacyjnych na różnych etapach rozwoju jednostki*) prowadzone przez L. Wojciechowską oraz D. Musiał poruszało problematykę znaczenia roli rodziny w tworzeniu warunków do wykorzystywania przez jej członków potencjału rozwojowego. L. Wojciechowska w swoim referacie ukazała związek między postawami rodzicielskimi a stanem zasobów adaptacyjnych u adolescentów. D. Musiał próbowała szukać zależności między percepcją szczęścia przez młodych ludzi i ich rodziców. M. Rygielski poddał refleksji aktualnie stosowane w Polsce metody i techniki służące do psychologicznej diagnozy środowisk rodzinnych sprzyjających prawidłowemu przebiegowi procesów rozwojowych rodziny jako naturalnego kontekstu rozwojowego człowieka. Podczas sesji podkreślono również potrzebę poszerzenia wiedzy dotyczącej wieku senioralnego i aktywności z nim związanych (M. Grabowska i J. Stompór-Świdarska).

Tematem przewodnim sesji trzeciej (*Rzecz społeczny i moralny*), prowadzonej przez A. Niemczyńskiego było podejmowanie zachowań prospołecznych i ich uwarunkowań.

E. Dryll przedstawiła koncepcję badań nad rozwojem sumienia, zaś A. Niemczyński podjął rozważania nad wymiarem etycznym rozwoju zawodowego psychologa, prezentując dane z badań na ten temat.

Sesja czwarta (*Rozwój zawodowy i osobisty*) prowadzona przez E. Czerniawską skupiała się na determinantach sukcesów edukacyjnych młodzieży, G. Krasowicz-Kupis i K. Wiejak podkreślały rolę kompetencji metaforycznej, A. Cierpka skupiła się na rodzinnych uwarunkowaniach tworzenia się tożsamości narracyjnej. E. Czerniawska wskazywała na rolę edukacji muzycznej w procesie uczenia się, zaś M. Aleksandrovich na umiejętności taneczne. G. Katra zwróciła uwagę na motywację osiągnięć jako mechanizm kształtowania się przyszłościowej perspektywy czasowej.

Podczas sympozjum piątego (*Poznawcze i językowe aspekty umysłu dziecka*) prowadzone przez G. Krasowicz-Kupis, koncentrowano się na metodach badania poznawczych i językowych aspektów umysłu dziecka. M. Białecka-Pikul próbowała odpowiedzieć na pytanie, czy metafora może stanowić narzędzie do badania i stymulowania rozwoju dziecięcej wiedzy o umyśle, zaprezentowała również opracowany wraz ze współpracownikami (M. Stępień, A. Kordecką-Myślińską) test FIST służący do badania funkcji zarządczej, jaką jest giętkość poznawcza. Natomiast B. Winczura, kontynuując niejako poruszany przez poprzedniczkę wątek, pokazała związki autyzmu dziecięcego z deficytem w zakresie rozwoju dziecięcej teorii umysłu. G. Krasowicz-Kupis i K. Wiejak przedstawiły profile zdolności werbalnych u dzieci dyslektycznych.

Sympozjum szóste (*Tożsamość młodych Polaków: diagnoza, predykatory*), prowadzone przez A. Senejko było poświęcone dyskusji wyników badań nad tożsamością młodych Polaków w większości przeprowadzonych metodą Inwentarza Stylów Tożsamości w opracowaniu Berzonsky'ego, który był dyskutantem tej sesji. E. Gurba i H. Liberska zastanawiały się nad znaczeniem postaw rodzicielskich i ogólnego wpływu środowiska rodzinnego na proces nabywania tożsamości przez młodzież. A. Oleszkowicz i D. Czyżowska wskazywa-

ły na związki stylów tożsamości z buntem młodzieńczym czy też poziomem myślenia moralnego. Sympozjum wieńczył referat A. Senejko, będący głosem w dyskusji nad metodologiczną stroną narzędzia do badania stylów tożsamości, w którym autorka przedstawiła dane dotyczące rzetelności omawianego kwestionariusza, przedstawiając na koniec profil podmiotowych predyktorów stylów tożsamości, który choć uzyskany za pomocą innych narzędzi, był zbliżony z tym, jaki opisuje M. Berzonsky w swoich pracach.

Prowadzone przez M. Tatalę i E. Rydz sympozjum siódme (*Autentyzm życia religijnego*) zwróciło uwagę na problem fascynacji śmiercią przez młodzież, a także związki religijności z poczuciem koherencji oraz rozwojem świadomości u młodych ludzi.

Sesja ósma (*Rozwój emocjonalny*), prowadzona przez K. Lachowicz-Tabaczek, była poświęcona zagadnieniom związanym z rozwojem emocjonalnym. Przewodnicząca w swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na wyniki badań, które wskazują na genetyczne uwarunkowania samooceny, co wyznacza nowy kierunek rozważań psychologii rozwojowej nad problematyką zmiany i funkcji samooceny.

Kolejna, czyli dziewiąta sesja (*Kreatywność i adaptacja*), prowadzona przez D. Kubicką, koncentrowała się wokół szeroko rozumianej socjalizacji i jej związków z rozwojem twórczości oraz konsumeryzmu.

Uczestnicy sesji dziesiątej (*Człowiek wobec wielości kultur*), prowadzonej przez M. Ledzińską zastanawiali się nad wpływem procesów globalizacyjnych, na przykład rozwoju Internetu, na proces budowania tożsamości. D. Chmielewska-Łuczak zwróciła uwagę na zjawisko „moratorium on-line”, czyli eksperymentowania z tożsamością w przestrzeni internetowej.

Sesję jedenastą (*Młody dorosły w społeczności*) prowadziła Z. Dołęga, która w swoim referacie przedstawiła wyniki badań nad związkiem poczucia samotności ze słabo wykształconymi kompetencjami społecznymi. Znaczenie kompetencji społecznych podkreśliła również M. Górńska, wskazując na związki z poczuciem satysfakcji z życia.

T. Zając zwrócił zaś uwagę na problem przedłużającego się okresu moratorium, który jest wynikiem przemian cywilizacyjnych a w konsekwencji prowadzi do zaburzeń adaptacyjnych.

I. Janicka była przewodniczącą sesji dwunastej (*Bliskie związki w dorosłości*), podczas której prelegenci koncentrowali się na problematyce płci i związków międzyludzkich. E. Mandal mówiła o władzy i manipulacji w małżeństwie oraz prezentowała wyniki badań przeprowadzanych wraz z T. Kurzeją na temat uprzedzeń związanych z płcią. J. Piskorz i M. Kochan-Wójcik analizowały zmiany w zakresie postrzegania i oceny własnego ciała wśród kobiet w różnym wieku. Zaś I. Janicka podkreśliła znaczenie bycia w związku małżeńskim dla poczucia bezpieczeństwa i poziomu kompetencji społecznych u kobiet.

Podczas sesji trzynastej (*Złożone uwarunkowania rozwoju człowieka*), prowadzonej przez G. Mendecką, dyskutowano nad wpływem socjalizacyjnym środowiska rodzinnego i rówieśniczego (M. Jóseficz, M. Farnicka, E. Czerwińska i G. Mendecka). K. Węglowska-Rzepa podkreśliła natomiast w swoim wystąpieniu rolę archetypowego podłoża rozwoju człowieka.

Sesja czternasta (*Rozwój podmioty w kontekście trudnych sytuacji życiowych*), prowadzona przez A. Czapię, skupiała się głównie na zagadnieniach związanych z psychopatologią rozwoju człowieka. Referat A. Czapię miał charakter teoretyczny, podsumowujący wiedzę o powstawaniu zaburzeń rozwojowych; autorka pokreśliła wagę czynników środowiskowych w powstawaniu, a raczej wzmacnianiu objawów patologicznych u dzieci. E. Łukowska podjęła temat adaptacji młodzieży z zespołem Aspergera w środowisku szkolnym. K. Małek analizowała zmiany w tożsamości u osób po przebytej transplantacji serca na podstawie opowieści narracyjnych. D. Kurpiel przedstawiła wyniki badań nad jakością życia osób z mózgowym porażeniem dziecięcym, zaś J. Wrzosek podkreśliła znaczenie aktywizacji osób starszych dla adaptacji do tego etapu życia.

Podczas sesji piętnastej (*Zachowania unikowe i agresywne*), prowadzonej przez D. Borecką-Biernat, omówiono problem radzenia sobie ze stresem i zachowań unikowych u młodzieży, czyli absencją szkolną (O. Bąk), uzależnienie od alkoholu (R. Poprawa). G. Poraj analizowała osobowościowe determinanty syndromu agresji u nauczycieli, a A. Bieńkowska przedstawiła wyniki współczesnych badań eksperymentalnych dotyczących specyfiki funkcjonowania poznawczego i społecznego dzieci i młodzieży o wysokim poziomie lęku – cechy, wskazując na to, że uwaga osób lękliwych jest szczególnie skierowana na bodźce zagrażające. Sesję zakończyło wystąpienie D. Boreckiej-Biernat, która analizowała temperamentalne i rodzinne dyskryminanty unikowego radzenia sobie z sytuacją trudną wśród młodzieży. Autorka pokazała znaczenie postaw emocjonalnych między rodzicami a dzieckiem dla wytworzenia się odpowiedniej strategii radzenia sobie z sytuacją trudną.

Ostatnia, czyli szesnasta, sesja referatowa (*Miłość, przywiązanie i rodzina z perspektywy dzieci i młodzieży*) była prowadzona przez E. Małkiewicz. W sesji tej znowu podjęto temat związków międzyludzkich oraz rozumienia miłości przez młodych dorosłych. M. Jelińska podkreśliła znaczenie związku między stylami przywiązania a postawami rodzicielskimi i poczuciem koherencji. M. Kujawa podjęła ważki ostatnimi czasy temat singularizacji życia w ponowoczesnej rzeczywistości i jej uwarunkowań. O zmianie rozumienia pojęcia miłości przez młodzież mówiła zaś E. Małkiewicz.

Sesje plakatowe koncentrowały się głównie wokół wątków adaptacyjnych i ich osobowościowych, społecznych (trzecia sesja plakatowa, prowadzona przez M. Czerwińską-Jasiewicz i L. Wojciechowską) oraz edukacyjnych uwarunkowań (piąta sesja plakatowa prowadzona przez U. Dębską). Podczas drugiej sesji plakatowej prowadzonej przez H. Liberską analizowano znaczenie podstawowych środowisk społecznych dla rozwoju indywidualnego. Autorzy plakatów czwartej sesji plakatowej prowadzonej przez E. Haman, analizowali zagadnienie rozwoju kompeten-

cji, zaś uczestnicy pierwszej sesji plakatowej, prowadzonej przez K. Wiejak, dyskutowali nad problematyką różnic indywidualnych i stereotypów związanych z płcią.

Podsumowując, XVIII Ogólnopolska Konferencja Rozwojowa obfitowała w treści, wygłoszono 80 referatów, co skutkowało wzbogaceniem dotychczasowej wiedzy na temat psychologicznych aspektów przemian cywilizacyjnych. Nawiązując do słów dyrektora Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego, można powiedzieć, że psychologia rozwoju człowieka wkracza w nowy, dojrza-

szy etap, nieustannie stawiając pytania i poszukując odpowiedzi, tworzy swoją tożsamość, stawiając czoła zmianom cywilizacyjnym, wyrażającym się na poziomie języka i innych fenomenów kulturowych. Można powiedzieć, że podczas konferencji zweryfikowano poglądy dotyczące różnych aspektów psychologii rozwoju człowieka, zarówno tych teoretycznych, jak i praktycznych. Instytut Psychologii w Łodzi zapowiada, że zadba o równie sprzyjającą wymianę myśli podczas kolejnej konferencji poświęconej problemom wspomaganie rozwoju człowieka w ciągu życia.

